

Pääkirjoitus

Mari Maasilta

Graffiti viestii median tavoin

Kaupunkitiloihin, esimerkiksi rakennusten seiniin ja alikulkutunneleihin maalatut graffitit saavat harvoin ymmärrystä osakseen. Niitä pidetään julkisen ja yksityisen omaisuuden tarvelemisenä ja töhrimisenä, mistä kertoo muun muassa pelkkää tekstiä sisältävistä graffiteista suomen kielessä käytetty nimitys 'töhry'. Graffitien maalaaminen on laitonta puuhaa, josta kiinnijääneille voi olla edessä jopa kymmenien tuhansien eurojen sakot.

Toisenlaisen näkemyksen graffiteista esittää äskettäin Lapin yliopistossa tarkastettu Jonna Tolosen väitöskirja *Madridin katujen kasvot* (2016), joka käsittelee graffitia osana Espanjan 15M-protesteihin liittyvää viestintää. Otsikon 15M viittaa Madridissa 15. päivänä toukokuuta vuonna 2011 pidettyyn Puerta del Solin aukion suurmielenosoitukseen ja siitä alkaneisiin protesteihin, joita tapahtui mielenosoitusten, marssien, lakkojen, valtausten ja boikottien välityksellä. Graffitien avulla tiedotettiin mielenosoituksista, otettiin kantaa pankkikriisiin ja erilaisten oikeuksien puolesta tai kritisoitiin poliittisia linjauksia ja oikeuslaitoksen toimintaa. Tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan laittomia graffiteja, jotka on maalattu kaupunkitilaan ilman lupaa erotuksena luvallisista graffiteista, jotka tutkija näkee pikemminkin taiteellisina projekteina tai osana viranomaisten kaupunkisuunnittelua.

Tolosen tutkimus on poliittista osallistumista ja kansalaisuutta tutkivaa viestintätutkimusta, jossa graffitit ymmärretään radikaalina mediana, jonka avulla kansalaiset pääsevät esittämään näkemyksiään hallituksen politiikasta ja sen tavasta hoitaa talouskriisiä. Graffitin erottaa muista medioista se, että tekijä voi ilmaista mielipiteensä vapaasti ja ilman sosiaalisia ja tuotannollisia rajoitteita. Rajoitteita tuotantoon silti sisältyy, sillä toiminnan laittomuus esimerkiksi tiivistää viestintää; viesti on kiinnijäämisen pelossa siirrettävä seinälle mahdollisimman nopeasti. Yksinkertaisimmillaan graffiti voi olla pelkkää tussilla tai liidulla tehty seinäkirjoitus (töhry tai suhero), yleisiä ovat myös sabluunan avulla seinälle maalatut stencilit, joiden sisältö on tarkkaan harkittu ja suunniteltu. Vaativimmillaan graffitit ovat teknisesti taitavia maalauksia, masteripiisseejä, joiden tekijöillä on paljon kokemusta ja usein tunnistettava oma tyyli.

Espanjassa graffiteja on tutkittu viestinnällisestä näkökulmasta jo vuosikymmeniä. Esimerkiksi Lyman Chaffee näkee graffitin ei-neutraalina poliittisena mediana, jonka avulla raportoidaan tapahtumista ja kommentoidaan poliittista agenda. Katutilassa graffitit toimivat Chaffeen mukaan vähemmistöjen ja marginaaliryhmien kritiikin ja ideoiden esittelijänä. Viime vuosikymmeninä graffiteja on tutkittu myös muun muassa

osana Pohjois-Irlannin tilannetta, Länsirannan kriisiä, Baskimaan nationalismia ja Arabikevään poliittista kenttää. Suomessa Tolosen tutkimus on ensimmäinen laatuaan, sillä viestinnällisestä näkökulmasta aihetta ei ole aiemmin käsitelty ja kuvataiteen näkökulmasta tutkimuksiakin on vain yksi, Piritta Malisen kuvataiteen väitöskirja, jossa tutkittiin graffitin ja kuvataideopetuksen vuorovaikutusta.

Jos aihe on Suomessa kerran jäänyt vaille akateemista huomiota, miksi tutkija sitten on valinnut tutkimuskohteensa Espanjasta eikä Suomesta? Tolosen mukaan Suomessa ja Espanjassa on hyvin erilainen graffitikulttuuri, sillä Suomessa on tehty paljon työtä laillisen graffitikulttuurin puolesta. Lisäksi Suomessa yhteiskunnallisesti kantaottavia graffiteja on niin vähän, että mielekkäästi rajatun aineiston kerääminen olisi Suomessa ollut hankalaa. Tosin, kun kantaa ottaville graffiteille kerran on herkistynyt, niitä alkaa osua silmiin kaikkialla. Ne ovat kuitenkin hajallaan pitkin maata toisin kuin Madridin keskustassa, jossa Tolonen keräsi muutaman neliökilometrin alueelta tarkkaan rajatun 510 graffitin aineistonsa. Suomessa protestikulttuuri on myös erilaista kuin Espanjasta; meillä protestit näkyvät esimerkiksi uuteen kaupunkikulttuuriin kuuluvina ravintolapäivinä, kirpputoreina ynnä muina yhteisöllisinä tapahtumina. Samoin kuin graffiteissa, niissä on kysymys tilallisesta kansalaisuudesta eli julkisen tilan halluudesta kansalaisten itsensä määrittelemään tarkoitukseen.

Kuten kaikki yhteiskunnalliset protestit, myös graffitit voidaan ottaa kaupallisen toiminnan palvelukseen. Madridissa on jo mahdollista osallistua maksullisiin graffitikierroksiin, joista on tullut yksi turismin muoto. Merkittäviä graffiteja voidaan myös suojella, jolloin niistä tulee pysyvä osa kaupunkitaidetta. Menettävätkö ne silloin yhteiskunnallisen merkityksensä samoin kuin on käynyt aikanaan punk-liikkeelle tai rap-musiikille?

En ehkä vieläkään osaa innostua bussikatosten ja ostoskeskusten seinien sotkemisesta, mutta Tolosen väitöstutkimuksen lukeminen on saanut aikaan sen mitä hyvä tutkimus aina. Sen luettuani olen ryhtynyt katselemaan ympäröivää kaupunkitilaa uusin silmin ja pohtimaan vaihtoehtoisia tulkintoja näkemälleni. Graffitien lisäksi silmiini osuvat kantaottavat mustavalkoiset A4-kokoiset julisteet ja pienet tarrat. Omassa asuinkorttelissani julisteissa vaaditaan muun muassa leikkaamaan mieluummin pääministeriltä pää kuin palkkoja ja graffitit sähkökaapin seinässä toivottavat maahanmuuttajat tervetulleiksi ja herjaavat natseja. Toisessa kotikaupungissani silmiini osui veronpunnaisella tekstattu kirjoitus ”Rovaniemi ei rakasta sinua”, jolla otettiin kantaa siihen, että kaupunki ei halunnut rakentaa skeittiramppia. Jopa omista lipastonlaatikoistani löytyy 80-luvun jäänteinä kulutusvastaisia tarroja, joita kapinallisina nuoruusvuosina oli tarkoitus liimailla kauppojen turhiksi koettuihin tuotteisiin. Debra Spitulnikin (2002) mukaan graffiti, tarrat ja julisteet ovat niin kutsuttua pientä mediaa (small media), joka sijoittuu jonnekin joukkoviestinnän ja kohdeviestinnän välimaastoon. Pienen median tutkimus on viime aikoina länsimaisessa viestintätutkimuksessa jäänyt varjoonsa, mutta paljon tutkittavaa sieltäkin olisi löydettävissä. Pienen median merkitys saattaa sitä paitsi olla kasvamassa, sillä kaduillamme kulkee nykyisin entistä enemmän uusia suomalaisia, joiden kielitaito ei ehkä vielä riitä pitkien uutistekstien lukemiseen, mutta joille lyhyet iskulauseet ja kehotukset viestivät yhteiskunnastamme. Kulkekaamme siis silmät avoinna kesälaitumillemme!

Kirjallisuus

Spitulnik, Debra (2002). Alternative small media and communicative spaces. Teoksessa Hydén, Göran, Leslie, Michael & Ogundimu, Folu F. (Eds.) *Media and Democracy in Africa*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.

Tolonen, Jonna (2016). *Madridin katujen kasvot – laitton graffiti osana Espanjan 15M-protesteja*. Acta Universitatis Lapponiensis 329. Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta.